

Termíny a pojmy (a pojmové modely)

I tam, kde přebíráme v rámci tradice některé termíny a velkou část jejich významů z minulosti, děláme nezbytně něco, čím se nutně vymykáme z rámce jejich původních kontextů: jsme to přece my, kdo jich nyní používáme, jsme to my, kdo je zapojuje do nových, jednak svých vlastních, ale tím vždycky také do současných myšlenkových kontextů. Proto je nejen právem, ale přímo povinností si co nejlépe vyjasnit, v jakém smyslu jsme je zařadili a nadále řadíme do svého myšlení. To pak platí v tomto případě také o termínu a myšlence FYSIS. Když se obracíme ke starým řeckým myslitelům, není to ani jenom, ani především proto, abychom pronikli do jejich způsobu myšlení (to může být jen iluze), ale abychom ve srovnání s jejich pojetím ustavili to své vlastní; a totéž ovšem platí i tam, kde nám nejde o starořecká pojetí, ale o pojetí dnešní (nebo vůbec z jiných dob). Teprve když ustavíme své vlastní pojetí, mohou naše pokusy o porozumění jiným, současným nebo i velmi starým myslitelům a jejich pojetí mít skutečnou relevanci. Přesnosti ovšem můžeme dosahovat jen tam, kde si své vlastní pojetí ujasníme také pojmově, a ovšem když se nám podaří náležitě pochopit, s jakým pojmem (s jakými pojmy) pracovali ti staří myslitelé (což pochopitelně je vyloučeno tam, kde se ještě s pojmy nepracovalo, protože pojmovost nebyla ještě vynalezena). Náležité porozumění jiným a zvláště starší myslitelům tedy nelze zakládat na jakémsi rezonování s jejich myšlenkovým světem, na pronikání do jejich subjektivity, nýbrž naopak na úsilí proniknout až k tomu, k čemu se jejich subjektivita vztahovala, a to zejména v případě filosofických termínů znamená: na pronikání k jejich myšlenkovým konstruktům, k jejich pojmovým modelům, k jejich „intencionálním předmětům“ (a „ne-předmětům“, pokud je tam můžeme najít).

(Písek, 091220-1.)